

«Що відчувають тварини: від сприйняття навколишнього світу до емоційних переживань»

Чи можуть тварини відчувати радість, сум, страх або навіть передчувати небезпеку раніше за людей? Цим питанням займається зоопсихологія – наука, що вивчає психіку, розумові здібності та поведінку тварин.

Оскільки тварини не можуть словами описати свої відчуття, вчені використовують різні методи дослідження. Особливу увагу науковці приділяють нюху. Було доведено, що собаки можуть розпізнавати хвороби, а також відчувати стрес чи страх людини за запахом, адже їхня нюхова система значно чутливіша за людську.

Щоб з'ясувати особливості зору, дослідники аналізують будову очей і спостерігають за реакцією на кольори, форми та джерела світла. Завдяки вивченню сітківки вдалося встановити, що багато птахів і комах сприймають ультрафіолетове випромінювання, недоступне людському оку, а коти краще орієнтуються в умовах слабкого освітлення.

Для дослідження слуху застосовують спеціальне обладнання, яке відтворює звуки різної частоти. Спостереження за реакцією тварин показали, що собаки здатні чути значно вищі частоти, ніж люди, а деякі види сприймають сигнали, які людське вухо взагалі не реєструє. Слух у риб налаштований більше на низькі звуки і менш чутливий до високих.

Саме особливості органів чуття пояснюють, чому тварини іноді реагують на небезпеку раніше за людей. Багато видів сприймають звуки дуже низької або високої частоти, а також здатні відчувати слабкі коливання ґрунту, зміни атмосферного тиску, вологості чи магнітного поля. Такі зміни часто передують землетрусам, виверженням вулканів та іншим природним явищам.

Не менш важливим напрямом досліджень є вивчення емоцій. Для цього вчені аналізують поведінку тварин, їхню міміку, пози тіла, звуки та активність мозку. Якщо в однакових ситуаціях спостерігаються схожі реакції, це

свідчить про наявність певних емоційних станів. Сучасні дослідження підтверджують, що багато видів здатні переживати як позитивні, так і негативні емоції.

Дослідження собак засвідчили, що вони реагують на людські емоції та можуть переживати стрес, коли хвилюються їхні господарі. У мозку собак наявні спеціалізовані ділянки, які реагують на голоси подібно до відповідних зон людського мозку. Використовуючи методи нейровізуалізації, вчені встановили, що ці ділянки, розташовані у скроневій корі, активуються під час сприйняття звуків.

Водночас собаки реагують не лише на сам звук, а й на його емоційне забарвлення. Результати сканування мозку показали, що сміх, плач або роздратований крик викликають активність у слуховій корі та мигдалині – структурах мозку, які беруть участь в обробці емоційної інформації.

Значний внесок у вивчення емоцій тварин зробив Чарльз Дарвін. У 1872 році він опублікував книгу «Вираження емоцій у людини та тварин», у якій проаналізував зовнішні прояви емоцій у різних видів. На основі спостережень учений описав, як про емоційний стан тварини можуть свідчити положення тіла, вух і шерсті, рухи хвоста, форма відкриття рота та характерні звуки.

Подальший розвиток цієї галузі пов'язаний із дослідженнями Яака Панкsepпа, який дійшов висновку, що тварини здатні переживати базові емоції. До них належать страх, гнів, депресія, відчуття самотності, жалість, скорбота, пристрасть, депресія, а також радість, щастя й грайливість.

Водночас складніші, або вторинні, емоції – сором, провина, гордість, презирство, збентеження чи ненависть – вважаються характерними насамперед для людей. Це пояснюється тим, що вони пов'язані зі здатністю розмірковувати про моральні норми та усвідомлювати своє місце в суспільстві. Такий рівень саморефлексії у тварин не підтверджений.